

לא להוריד את מחיר החשמל

« בעידן של יוקר מחיה מעיק, בעידן של מוחאה חברתית וזעקת מעמד הביניים להפחתה במחירים, יש לי בקשה — נא לא להוריד את מחיר החשמל.

לאור העובדה שכיום כמעט מחצית מהחשמל בישראל מיוצר מגז טבעי ממאגר תמר, ומ-2013 שיעור השימוש בסולר ובמזוט (היקרים והמזהמים מאוד) ירד כמעט לאפס, מתבקשת הוזלת מחיר החשמל, אבל זה רק לכאורה. כמה שזה יישמע מוזר, הפחתת מחיר החשמל לא בהכרח תיטיב עם העם היושב בציון.

מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ומרכז המידע של הכנסות עולה כי הוצאה המשפחתית לצריכת חשמל היא כ-3% מכלל הוצאה של משק הבית לתצרוכת. הוצאה הממוצעת על חשמל כמעט כפולה בעשירון העשירי לעומת העשירון הראשון. כלומר, צריכת חשמל גבוהה היא פריווילגיה של העשירונים הגבוהים במשק, והוזלתו תיטיב עם העשירים.

ירידת מחיר החשמל תזויל גם את תשומות הייצור של מפעלי המינרל וזו וכן של רשתות השיווק, שרכיב החשמל לתאורה ולקירור הוא רכיב נכבד בעלויות התפעול שלהן. הרשו לי להמר כי מחיר המילקי לא ירד כתוצאה מירידת מחיר החשמל. כלומר, היצרנים והמשווקים ייהנו ממחיר חשמל מוזל, ואנחנו לא ניהנה ממילקי זול יותר.

מעבר לכך, חשמל במחיר נמוך מעודד צריכה. בשפה המקצועית קוראים לתופעה ריבאונד (Rebound). אפקט הריבאונד מראה כי בהינתן מכשירי חשמל חסכוניים ומחיר חשמל נמוך צריכת החשמל עולה. הרי מדוע לתלות כביסה כשאפשר לייבש במייבש במחיר נמוך? איזו תועלת תצמח לנו כבר אם נכבה את האור במטבח, אם הוא ממילא חסכוני וזול?

ולפיכך, כאמור, לאפקט הריבאונד משמעות אדירה מבחינת המשק. ראשית, האפקט הזה עלול לגרום באופן ישיר לעלייה בצריכת החשמל, שמשמעותה גם עלייה בזיהום האוויר, שלה הוצאות נלוות על תחלואה, ובניצול משאבי הטבע. שנית, לאפקט הזה השפעה שלילית על החלטה של ארגונים להשקיע בהתייעלות אנרגטית. אחד החסמים להשקעה כזו, כפי שעלה בסקר של מכון בלומברג שהתפרסם באחרונה, הוא אי-הוודאות לגבי התועלת הכלכלית שתצמח לארגון כתוצאה מהשקעה זאת. אם מחיר החשמל יירד — ייארך פרק הזמן להחזר ההשקעה, ולכן יפחת הסיכוי שחברות ייקחו על עצמן החייבויות כספיות וישקיעו בטכנולוגיות ובמאמצים ארוגיים להפחית את צריכת החשמל שלהן.

ואולם, המדינה יכולה דווקא להרוויח מירידת מחיר תשומות הייצור של החשמל. לא כדי להקל על חברת החשמל להחזיר את החוב העצום שלה ולא כדי להקל על יצרניות המזון ורשתות השיווק להרוויח עוד יותר על גבינו. המדינה יכולה להקים קרן מההפרש בין עלות ייצור החשמל ומחירו לצרכני הקצה. בכסף הזה ניתן יהיה להשקיע בהתייעלות אנרגטית בכלל המגזרים — במשקי הבית, בעסקים וגם בתעשייה. קרן זאת יכולה להתמלא מהר מאוד באותם מיליונים שקוצצו בעת הקפאת התוכנית הלאומית להפחתת פליטות גזי חממה.

התועלת שתצמח למשק אולי לא תשפיע ישירות על תקציב משקי הבית, אך היא בוודאי תשפר את איכות האוויר והסביבה ביישוראל — מצב שיפחית את הוצאה של משקי הבית על כריאות.

הבותבת היא ראש תחום סביבה במוסד עמואל נאמן וראש החוג לניהול משאבי טבע וסביבה באוניברסיטת חיפה

תחנת הכוח בחדרה. הפחתת מחיר החשמל תעודד צריכה — ותגביר את זיהום האוויר צילום: מוטי מילרוד